

KT Jussi Onnismaasta on viime vuosien aikana sukeutunut monipuolinen ohjausalan asiantuntija – hänen nimensä nimittäin löytyy joko kirjoittajan tai toimittajan ominaisuudessa lähes kymmenen ohjausta eri tavoin valottavan teoksen kansilehdeltä. Arvioimaani kirjaa, Ohjaus- ja neuvontatyö: aikaa, huomiota ja kunnioitusta voidaan pitää tiiviinä ohjaus- ja neuvontatyön ammattilaisille suunnattuna yleisesityksenä.

Muuan teoksen kirjoittamisen motiiveista on löydettävissä ajatuksesta, jota Onnismaa käsittelee kirjansa alkupuolella. Jonkinlaisena pääpöytäkirjana on se, että ohjauksen ja neuvontatyön tarve on kasvanut ja ilmeisesti myös jatkossa kasvaa. Yhtenä tämänkaltaiseen kehitykseen vaikuttavana tekijänä voidaan nähdä 1990-luvun lopun yksilöitä ja organisaatioita ravistelleet työelämämuutokset. Ne ovat pakottaneet meitä tarkistamaan suhdettamme hyvin moniin asiantuntijaorganisaation toimintoihin, myös ura- ja elämänsuunnittelun tukemisen tarpeeseen. Juuri työelämämuutokset ovat aiheuttaneet sen, että nykyihmisellä on elämänsä varrella aiempaa paljon enemmän erilaisia siirtymävaiheita, jotka kaipaavat tukea. Nämä siirtymävaiheet eivät liity enää niinkään tiettyyn elämänvaiheeseen tai ikäkauteen, vaan ovat myös enemmän yllätyksellisiä ja ”piiloisia”. Yhtä kaikki, ura- ja elämänsuunnittelusta on tullut jatkuvaa.

Tavallaan teoksen kirjoittamisen taustoihin voi törmätä myös hie-man etäämpänä, esimerkiksi kirjan puolivälissä. Onnismaan mukaan vielä 1970-luvulla nojattiin tieteen vankkumattomuuteen. Niinpä myös ohjauksen ja neuvonnan mainetta pönkitettiin ja parannettiin korostamalla ohjauksen

PERUSTEOS OHJAUS- JA NEUVONTATYÖSTÄ

Jussi Onnismaa:

Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki, Gaudeamus 2007. 207 s..

teoreettisia perustoja. Tuolloin oli tapana painottaa, kuinka ohjauksella ja neuvonnalla on laaja ja kaikin puolin vankka psykologinen, sosiologinen, kasvatustieteellinen, filosofinen, taloustieteellinen ja jopa antropologinen perusta, jota voitiin tarpeen mukaan eri tavoin soveltaa yksittäisissä ohjaustilanteissa. Nyttemmin on toisin. Asiantuntijuuden piirissä vallitsee pikemminkin jonkinlainen epävarmuuden ja hämmennyksen tila. Sen sijaan, että voisivat nojata tieteen vallitukseen, ohjauksen ja neuvonnan ammattilaiset ovat joutuneet määrittelemään omaa ammatillisuuttaan pikemminkin jonkinlaisella ”epäprofessionaalisuudella”. Samalla he joutuvat – ajan konstruktivistisen hengen mukaisesti – korostamaan tiedon tulkinnallisuutta ja sen rakentamista yhdessä ohjattavan kanssa. Tätä kautta ohjausammattilaiset ovat tavallaan päätyneet saman epävarmuuden ja ennakoimattomuuden keskelle kuin ohjattavansa.

Onnismaan kirjan ehdoton vahvuus on sen tarjoamien näkökulmien runsaus. Myös luettavuudeltaan kirja on hyvä. Teos onnistuu tarjoamaan kattavan kuvan erilaisista ohjauksen muodoista aina perusopetuksesta yliopistoihin ja työelämään asti. Kirjoittaja käy

lävitse myös ohjausalaan liittyviä määritelmiä. Hän käsittelee esimerkiksi sitä, miten opetus eroaa ohjauksesta, neuvonnasta ja vaikkapa tiedon jakamisesta. Määritelmien yhteydestä voidaan löytää myös kirjoittajan kannanottoja. Onnismaan mukaan ohjausalan kirjallisuudessa on ajoittain tarpeettomastikin korostettu esimerkiksi ohjauksen ja opetuksen vastakkaisuutta. Perinteisesti opetus on nähty asiatiiedon jakamisena, mitä se ei puhtaasti ole. On

muistettava, että myös opetus on ohjausta ja ohjaus on aina pedagogista toimintaa. Toisaalta ohjausta on varottava sullomasta ahtaasta terapian käsitteen sisään. Anglo-amerikkalaisen ohjausalan kirjallisuudessa muutamat kirjoittajat ovat korostaneet ohjauksen ja psykoterapian yhtäläisyyksiä ja toiset näiden eroja, kun taas esimerkiksi suomalaisessa ohjauskeskustelussa ohjaus ja psykoterapia on yleensä erotettu toisistaan selvemmin. Toisaalta, muistuttaa Onnismaa, ohjauksessa kyllä pätevät jotkut terapian peruslähtökohdista. Hyvässä suhteessa terapeutti pystyy luomaan liittolaisuuden, allianssin, asiakasta auttavien voimien kanssa – näin lienee myös ohjauksessa.

Onnismaan kirjasta löytyy myös eräänlaista nykyorganisaation toiminnallisen ohjauksen kritiikkiä, samoin kuin jo edellä mainitsemani yleisempää työelämäanalyysia. Hän kantaa huolta esimerkiksi siitä, ettei organisaatioiden kulttuuri ole kyennyt kehittymään samassa tahdissa tekniikan tai esimerkiksi johtamiskäytäntöjen kanssa. Myöskään johdon ja henkilöstön vuoro vaikutus ei ole kehittynyt, vaikka uudet toimintatavat sitä ehdottomasti edellyttäisivät. Työelämäanalyysia kirjassa edustavat myös ne huomiot, jotka liittyvät työikäisten en-

nenaikaisiin eläkesuunnitelmiin. On melko huolestuttavaa, että noin 60 prosenttia yli 35-vuotiaista suomalaisista työssäkävivistä on ehtinyt haudutella mielessään ennenaikais- ta eläkkeelle siirtymistä. Kaikkein vakavimmin eläkkeelle siirtymistä harkitsevat 55–59-vuotiaat sekä ne, jotka eivät koe työsuhdettaan vakaaksi ja turvatuksi.

Teoksen ”kompaktia kokonaisvaltaisuutta” kuvaa sekin, että käsittelyyn on otettu myös ohjauksen ja neuvonnan eettiset näkökulmat aina kantilaisen

etiikan lähtökohdista saakka. Teemalle on varattu kokonainen pääluku. Jopa erilaiset ohjauksen ja neuvonnan metaforat ja analogiat ovat saaneet osansa ja niitäkin kirjoittaja tarkastelee nimenomaan ohjausammatin jäsentämisen näkökulmasta.

Missään tapauksessa Onnismaan teosta ei tule mieltää vain ohjauksen teknisen toteutuksen oppaaksi. Kirjaa voi hyvin suositella kaikille niille, jotka työssään joutuvat tekemisiin ohjauksen ja neuvonnan kanssa. Erityisesti

silloin, kun ohjaustyö tulee viranhaltijalle ikään kuin ”yllätyksenä viran puolesta”, teos tarjoaa yksisiin kansiin puetun johdatuksen siitä, miten oma ammattilaisuus voidaan nimenomaan ohjaustyötä vasten jäsentää. Uskon, että kirja toimii mainiosti myös oppikirjana ohjausalaa sivuavissa korkeakouluopinnoissa. Asiaan vihkiytyvälle teoksen loppuun liitetty kirjallisuusluettelo tarjoaa muhkean ja ajantasaisen kuvan siitä, mitä muuta ohjauksesta on maailmalla kirjoitettu.

Juha T. Hakala